

NSDM ÅRSMELDING 2024

Nasjonalt senter for distriktsmedisin
UiT Norges arktiske universitet

INNHold

1	NSDMs formål, organisering og finansiering	5
1.0	Bakgrunn	5
1.1	Fagmiljø	5
1.2	Personell	6
1.3	NSDM senterråd 2024-2026	7
1.4	Samarbeidspartnere	7
1.5	NSDM på nett og sosiale medier	7
2	Disputas	8
3	Anders forsdahls pris	9
	Prisvinner 2024: Kjell Nysveen	9
4	Forskning	9
4.1	Evaluering av forsøket med primærhelseteam	9
4.2	Utvikling og forvaltning av humankapital i nord: longitudinelle studier av mobilitet og yrkeskarrierer blant kandidater fra UiT Norges arktiske universitet	11
4.3	LIS1 i Nord-Norge – hvor blir de av etterpå? En longitudinell deskriptiv registerstudie av legers mobilitet og karriereløp	11
4.4	Evaluering av handlingsplan for allmennlegetjenesten	12
4.5	Nordsjøturnus (rotasjonsordninger) for allmennleger	13
4.6	Vikarlegebruk i distrikt	13
4.7	Kartlegginger på oppdrag fra Helsedirektoratet	14
4.8	Administrative reaksjoner i allmennpraksis	14
4.9	Masteroppgaver med NSDM-veiledning og -relevans	15
4.10	Fagfelleaktiviteter	16
5	Utviklingsprosjekter	18
5.1	FørsteBEST	18
5.2	God og riktig rekruttering i Vesterålen – et vinnende lag	18
5.3	Gjenoppdag gleden ved allmenntmedisin	19
5.4	Generalistkompetanse	20
6	Konferanser, undervisning og møter	21

6.1 Generalistkompetanse for en bærekraftig helsetjeneste – Workshop på Stokmarknes 5.-6. mars 2024	21
6.2 NSDM med workshop på Nordisk kongress i allmennmedisin	21
6.3 NSDM med breddekompetanse på Arendalsuka	22
6.4 Distriktsmedisinsk verksted med fremtidsvyer	22
6.5 FørsteBEST/Nasjonalt senter for distriktsmedisin i Cape Town!	23
6.6 NSDM på Helsetjeneste-forskningskonferansen 2024	23
6.7 NSDM på Samhandlingskonferansen for den akuttmedisinske kjede	23
6.8 Øvrige konferanser, kurs, seminarer og møter i 2024	24
6.9 Undervisning	27
7 Programmet	28
7.1 Formål	28
7.2 Programrådet 2024-2025	28
7.3 Tildelinger/prosjekter 2024	29
8 Verv og nettverk 2024	31
9 Publikasjoner i 2024	32
9.1 Vitenskapelige artikler	32
9.2 Bokkapittel	32
9.3 NSDM-rapporter og notater	32
9.4 Andre rapporter	32
9.5 Kronikker, innlegg etc	33
9.6 Høringer og innspill	33

1 NSDMS FORMÅL, ORGANISERING OG FINANSIERING

1.0 Bakgrunn

Formålet for NSDM er å fremme forskning, fagutvikling, utdanning og nettverk blant leger og helsepersonell i distriktene for å bygge bro mellom praksis, akademi og myndigheter, og å bidra til økt kvalitet, rekruttering og stabilitet i helsetjenesten i distriktene.

Vårt arbeid skal preges av pålitelighet, fleksibilitet og respekt – internt og i samarbeid med andre.

I samsvar med vår Strategiplan for 2022-24 prioriterte vi følgende aktivitetsområder i 2024:

1. Kunnskapsutvikling, -oppbygging og -støtte
2. Brobyggervirksomhet mellom praksis, forskning utdanning og forvaltning
3. Kvalitetsutvikling og innovasjon i tjenestene
4. Rekruttering og stabilisering av personell
5. Bygging av kompetansenettverk nasjonalt og internasjonalt

NSDM er organisert som en ekstern enhet knyttet til UiT Norges arktiske universitet, Institutt for samfunnsmedisin (ISM). Senteret samarbeider med ISM om administrative oppgaver knyttet til økonomi, lønn og personalforvaltning ut fra overenskomster for eksternt finansierte tiltak. ISM har det formelle faglige og administrative ansvaret, men NSDM står fritt innenfor rammene av *Tildelingsbrevet* og generelle regler til å planlegge sin virksomhet.

Finansiering av NSDM skjer gjennom basisbevilgning gjennom statsbudsjettet, samt tilskudd fra Helse Nord og eksternfinansierte prosjekter.

NSDM har et senterråd og et programråd for forskning. Helsedirektoratet har styringsdialogmøter med NSDMs ledelse, leverer et årlig tildelingsbrev og deltar som observatør i senterrådet.

1.1 Fagmiljø

Senteret har sin faglige forankring i Allmenntilleggsmedisinsk forskningsgruppe, forskergruppen Helsetjenesteforskning og samarbeider med seksjon for allmenntilleggsmedisin og forskningsenheten i allmenntilleggsmedisin (AFE Nord) – alle lokalisert ved ISM, UiT. NSDM deltar også på årlige møter i Norsk forening for allmenntilleggsmedisin (NFA), Allmenntilleggslegeforeningen (AF), Norsk samfunntilleggsmedisinsk forening (Norsam) og de akademiske allmenntilleggsmedisinske miljøenes fellesmøter.

1.2 Personell

NSDM har i 2024 bestått av fire faste forskerstillinger og administrative støttefunksjoner tilsvarende ca. 0,6 stilling prosjektøkonom. I tillegg har vi hatt prosjektstillinger av ulik størrelse som knytter til oss dyktige fagfolk med foten godt plantet i praksisfeltet.

NSDM i 2024

Anette Fosse, Birgit Abelsen, Frank Remman, Martin B Harbitz, Marie Hella Lindberg
Magnus Hjortdahl, Anders Svensson, Erik Edward Prestgaard, Henrik Wallumrød, Helen Brandstorp

Navn	Stilling	Stillingsprosent	Arbeidsavtale
Anette Fosse	Leder/forsker	100%	Fast
Birgit Abelsen	Forskningsleder/professor	80% NSDM, 20% ISM	Fast
Martin Bruusgaard Harbitz	Forsker/allmennlege	50% NSDM, 50% ISM	Fast
Marie Hella Lindberg	Forsker	10% fra 20.09.23, 100% fra 16.02.24	Fast
Anders Svensson	Forsker/kommuneoverlege	20 % prosjektansatt	30.09.2025
Magnus Hjortdahl	Forsker/Allmennlege	10% prosjektansatt	30.06.2025
Helen Brandstorp	Forsker	5 % prosjektansatt	31.03.2025
Erik Edvard Prestgaard	Forsker/fastlege	10% prosjektansatt ut 2024	31.12.2024
Mona Martinsen	Prosjektleder FørsteBest	20% prosjektansatt	31.12.2026
Henrik Wallumrød	PhD-stipendiat ISM	100% ISM-stipendiat, Martin er hovedveileder	31.08.2027
Frank Remman	Prosjektøkonom	60% for NSDM (ansatt i Helsefak. prosjektkontoret)	Fast

1.3 NSDM senterråd 2024-2026

Senterrådet skal *gi råd* til senterets ledelse om strategier og veivalg, overordnede planer og dokumenter, framdrift og utvikling av NSDM. Senterrådet skal *gi styringssignaler* til senterets ledelse om kunnskapsutvikling og forskning, fagutviklings- og forskningsprosjekter. Senterrådet velges for 2 år. Senterrådet så slik ut i 2024 (fra 2025 blir det noen justeringer på grunn av jobb- endringer):

Instans	Medlem	Varamedlem	Observatør
UiT Norges arktiske universitet	Jill Marit Moholt	Cathrine Arntzen	
Helse Nord	Geir Tollåli		
Fylkesleger	Linda Svori (leder)	Morten Juul Sundnes	
NSDM	Martin B. Harbitz	Birgit Abelsen	
NORSAM/NFA (alternerer)	Terese Folgerø	Klaus Melf	
KS	Mari Trommald	Sigrid Askum	
Brukerrepresentant	Runar Finvåg (pas- og brukerombud Nordland)		
Helsedirektoratet			Kine Lynum
KOKOM			Guttorm Bratlebø

1.4 Samarbeidspartnere

NSDM har og har hatt samarbeid med en rekke forsknings- og utviklingsmiljøer nasjonalt og internasjonalt, deriblant UiO, Oslo Economics, Fafo, Agenda Kaupang, Senter for omsorgsforskning, Nord universitet, NTNU, Aalborg universitet, Glåsbygdsmedisinsk centrum i Storuman, Luleå tekniska universitet, Umeå universitet, National Centre for Remote and Rural Health and Care i Skottland, Universidad de la Sabana og Universidad del Tolima, Colombia.

1.5 NSDM på nett og sosiale medier

Hjemmesiden <https://www.nsdm.no/> er vårt ansikt utad og senterets leder er redaktør i samarbeid med kommunikasjonsrådgiver. Hjemmesiden presenterer senterets arbeid, aktuelle nyheter og er et sted interesserte kan søke forskningsbasert kunnskap om distriktsmedisin. Den gamle nettsiden holdes aktiv da den fungerer som et arkiv for nyttige ressurser og saker fra før juni 2017, <https://nsdm.no/arkiv/>. Hjemmesiden ble oppgradert og modernisert i 2023, og justeres og oppgraderes fortløpende ved behov. NSDM sin Facebook-side www.facebook.com/Distriktsmed er vår viktigste kanal for å formidle egne og andre relevante nyheter. Nyheter på våre egne nettsider publiseres på Facebook og spres derfra av følgere, eller av at vi betaler for at nyheten skal dukke opp hos et publikum vi selv til en viss grad definerer karakteristika ved. Vi har 2968 følgere på Facebook.

Anette Fosse deltok i en episode i podcasten «[The Rural road to health](#)» som kan høres her: <https://sites.libsyn.com/457074/site/dr-anette-fosse-norwegian-centre-for-rural-medicine>

2 DISPUTAS

Marie Hella Lindberg disputerte for PhD-graden i helsevitenskap 8. februar 2024 med avhandlingen: *“Measuring socioeconomic position in studies of health inequalities.”*

Tittelen på prøveforelesningen var: *“What is the definition of health and how can it be measured?”*

Her kan du lese avhandlingen: <https://munin.uit.no/handle/10037/31868>

Disputasleder professor Tormod Brenn, leder av bedømmelseskomiteen professor Hans-Olav Melberg, Marie Hella Lindberg, 2. opponent Johan Håkon Bjørngaard og 1. opponent Merete Osler. Foto: Birgit Abelsen

Hovedveileder

Professor og forskningsleder ved NSDM Birgit Abelsen.

Biveiledere

Professor Jan Abel Olsen, Institutt for samfunnsmedisin, Det helsevitenskapelige fakultet, UiT Norges arktiske universitet

Førsteamanuensis Gang Chen, Centre for Health Economics, Faculty of Business and Economics, Monash University, Australia

Bedømmelseskomite

Professor Merethe Osler, Københavns universitet var 1. opponent

Professor Johan Håkon Bjørngaard, NTNU var 2. opponent

Professor Hans-Olav Melberg, Institutt for samfunnsmedisin, Det helsevitenskapelige fakultet, UiT Norges arktiske universitet ledet bedømmelseskomitéens arbeid.

3 ANDERS FORSDAHL'S PRIS

Prisvinner 2024: Kjell Nysveen

Kjell Nysveen, distriktslege i Kvænangen gjennom 30 år. Forslagsstillerne er kolleger fra kommune, sykehus, fagutvikling/opplæring og forvaltning, og vitner om prisvinnerens brede nettverk og aldri hvilende engasjement for gode helsetjenester i distrikt. Det er særlig gjennom sitt akuttmedisinske engasjement at han har utmerket seg. Livet som distriktslege i den kommunen i Norge som har lengst vei til sykehus har gitt både inspirasjon til og behov for å kunne håndtere et bredt spekter av tilstander, og Kjell Nysveen har utviklet og delt kunnskap og kompetanse generøst. Han har i en årrekke undervist i akuttmedisin med distriktperspektiv på de halvårlige kursene for turnusleger/LIS1 i Troms. Han hadde en viktig rolle da prehospital trombolyse ble innført i landsdelen med støtte fra Helse Nord, og han var en viktig bidragsyter i utvikling og utrulling av prosjektet [Trygg akuttmedisin](#).

Hele 3000 legevakter hadde Kjell Nysveen bak seg da han sluttet i Kvænangen kommune i 2021, og etter dette har det blitt mange flere gjennom hans arbeid som legevikar i mange ulike distriktskommuner. Gjennom dette fortsetter han å dele generøst av sin lange, innholdsrike erfaring og kompetanse med nye distriktsleger.

Kjell Nysveen utmerker seg ved hele tiden å ha befolkningens beste for øye og han har strukket seg langt for å sikre gode tjenester. Ikke bare fikk pasientene verdifull kontinuitet i sitt forhold til legen, men det har også annet helsepersonell i kommunen fått, i helseforetaket og i regionen, landsdelen og det allmenn- og samfunnsmedisinske kollegiet i landet for øvrig.

Begrunnelsen er lang og fyldig, og kan leses i sin helhet her: [Prisvinner 2024 Kjell Nysveen – en lavmælt bauta i norsk distriktsmedisin](#)

4 FORSKNING

4.1 Evaluering av forsøket med primærhelseteam

Primærhelseteam (PHT) er tverrfaglige team som inkluderer fastlege, sykepleier og helsesekretær. For å finne ut om PHT, med mer systematisk oppfølging av målgruppen, gir et bedre tilbud til listeinnbyggerne enn den vanlige fastlegeordningen, ble forsøk med PHT startet. I forsøket var det 17 legekontor som prøvde ut PHT. Sentrale målgrupper for PHT er brukere med kronisk sykdom, brukere med psykiske lidelser og rusavhengighet, brukere som omtales som «skrøpelige eldre» og brukere med utviklingshemming og funksjonsnedsettelse, samt «svake etterspørere». Forsøket startet 1. april 2018 og ble formelt avsluttet 31.03.2023. NSDM evaluerte forsøket på oppdrag fra Helsedirektoratet, sammen med Institutt for helse og samfunn ved UiO og Oslo Economics.

I 2024 leverte evalueringsteamet sluttrapport for evalueringen. Rapporten sammenfatter kunnskapen fra tidligere statusrapporter, samtidig som den presenterte resultater fra nye empiriske undersøkelser og analyser gjennomført i 2023/24. Sentrale temaer i rapporten inkluderte erfaringer berørte aktører har hatt med PHT, tjenesteendringer med PHT, hvordan finansieringsmodellene fungerer, måloppnåelsen i forsøket, læringspunkter for videre utvikling av fastlegetjenesten og samfunnsnyten av PHT.

Evalueringsteamet har i 2024 også jobbet med vitenskapelige publiseringer fra evalueringen.

Helsedirektoratet arrangerte i februar 2024 et sluttseminar om PHT-forsøket. I juni 2024 arrangerte evalueringsteamet en internasjonal forsknings-workshop i Oslo med inviterte forskere fra Canada, Frankrike og Tyskland og fagpersoner fra Helse- og omsorgsdepartementet og Helsedirektoratet: [Teamarbeid i primærhelsetjenesten – internasjonale erfaringer | NSDM](#)

Evalueringkonsortiet har vært ledet av Universitetet i Oslo med professor i helseøkonomi Tor Iversen som prosjektleder. Øvrig deltakere i konsortiet var NSDM og Oslo Economics. Deltakere i konsortiet fra NSDM er Birgit Abelsen og Anette Fosse. NSDM har hatt ansvar for kvalitative intervjustudier i evalueringen og bidratt til mixed method analyser.

Internasjonal forsknings workshop i Oslo med inviterte forskere fra Canada, Frankrike og Tyskland og fagpersoner fra Helse- og omsorgsdepartementet, Helsedirektoratet, UiO, Oslo Economics og NSDM.

4.2 Utvikling og forvaltning av humankapital i nord: longitudinelle studier av mobilitet og yrkeskarrierer blant kandidater fra UiT Norges arktiske universitet

I dette prosjektet studerer vi kandidater utdannet ved UiT. Hovedformålene er å utforske hvordan eksisterende registerdata kan brukes og utvikles til forskning om kandidaters mobilitet og karriereløp etter uteksaminering. Prosjektet gjennomføres av NSDM i samarbeid med Handelshøgskolen og Seksjon for forskning og utdanningskvalitet (SELU) ved UiT.

NSDM har en særlig interesse i å utforske mobiliteten og karriereløpene til kandidater som er utdannet ved de helsefaglige utdanningene som medisin, psykologi og sykepleie. Aktuelle forskningsspørsmål er blant annet:

- Hvilken betydning har oppvekstbakgrunn, opptakskvotering, eksponering for distrikt i løpet av studiet og fleksible studieprogram for mobilitet og karriereløp?
- Hva har omleggingen fra en trekningsbasert til en søknadsbasert LIS1-tjeneste (første del av spesialistutdanningen) å si for legers mobilitet og yrkeskarriere?

Forskningsspørsmålene belyses med utgangspunkt i data fra felles studentsystem (FS). Data fra FS omfatter kandidater som er uteksaminert fra UiT i perioden 2003 – 2022. Data fra FS kobles til individdata fra andre kilder (særlig SSB).

I 2024 har arbeidet med første artikkel basert på dette materialet kommet i gang. Artikkelen ser på legers geografiske- og karriere-mobilitet etter uteksaminering ved bruk av sekvensanalyse. Den sendes til tidsskrift i 2025. Dette arbeidet ble bl.a. presentert på [Helsetjenesteforskningskonferansen i Bergen i november 2024](#). I løpet av året har vi også koblet på et nytt kull med uteksaminerte kandidater (tom. 2022), samt oppdatering om sysselsettingsdata og sosiodemografisk informasjon tom. 2023.

Prosjektet ledes av Birgit Abelsen, og Marie Hella Lindberg deltar som forsker. Det gjennomføres i samarbeid med Handelshøgskolen og Seksjon for forskning og utdanningskvalitet ved UiT. Arbeidet med prosjektet fortsetter i 2025.

4.3 LIS1 i Nord-Norge – hvor blir de av etterpå? En longitudinell deskriptiv registerstudie av legers mobilitet og karriereløp

Det er en «vedtatt sannhet» at det som nå heter LIS1-tjenesten har stor betydning for rekruttering og leger i distrikt, men det er ingen studier som systematisk har undersøkt betydningen av turnustjenesten/LIS1 for rekruttering av leger. Denne studien har som målsetting å øke kunnskapen om dette. Prosjektets formål er å undersøke videre mobilitet og karriereløp til leger som har startet LIS1 ved et helseforetak i Nord-Norge eller gjennomført LIS1 i kommune i Finnmark etter sykehustjeneste ved Ahus eller Vestre Viken i perioden 2013-2022.

Studiekohorten er alle leger som startet i en turnus-/LIS1-stilling ved et helseforetak i Nord-Norge i perioden 2013-2022 eller gjennomført turnus/LIS1 i Finnmark etter sykehustjeneste i Ahus eller Vestre Viken. Denne studiekohorten omfatter ca 1800 leger. Informasjon om disse hentes fra

Helse Nord og statsforvalterne i Nord-Norge, som kobles til individdata fra SSB (sosial og geografisk bakgrunn, sysselsettingsdata, sosiodemografiske data), Fastlegeregisteret (Start- og sluttidspunkt for fastlegeavtale(r) og avtalekommune(r)) og Helsepersonellregisteret (Dato for godkjent turnus/LIS1, type spesialitet, dato for godkjent spesialitet).

I 2024 fikk vi gjennomført en personvernkonsekvensvurdering (DPIA) i samarbeid med Sikt, som ble sendt til endelig godkjenning av UiTs personvernombud.

Anders Svensson har hatt permisjon fra sin jobb som kommuneoverlege i Bø kommune fra og med 01.10.2024 for å jobbe med dette prosjektet. Formelt er Marie Hella Lindberg prosjektleder, mens Anders Svensson, Birgit Abelsen (NSDM) og Cato Kjærvik (Nordlandssykehuset) er prosjektmedarbeidere.

4.4 Evaluering av handlingsplan for allmennlegetjenesten

Handlingsplan for allmennlegetjenesten 2020-2024 inneholder en rekke tiltak som skal bidra til å skape en fremtidsrettet allmennlegetjeneste og en bærekraftig fastlegeordning med tjenester av høy kvalitet. Helsedirektoratet har ansvar for oppfølging av Handlingsplan for allmennlegetjenesten 2020-2024 og utgir både kvartals- og årsrapporter om utviklingen i tjenesten. Helsedirektoratet har videre gitt Oslo Economics og Institutt for helse og samfunn, UiO, i samarbeid med tilknyttede fagekspertter hvor professor Birgit Abelsen ved NSDM inngår, i oppdrag å gjennomføre en følgeevaluering av handlingsplanen. Hovedformålet med følgeevalueringen er å undersøke om tiltakene under de tre målområdene gir ønskede effekter, og vurdere måloppnåelse, generelt og med utgangspunkt i ulike perspektiver og målgrupper. Evalueringen skal også vurdere hvordan Helsedirektoratet følger opp handlingsplanen.

I 2024 kom den tredje statusrapporten fra evalueringen. Rapporten viser at det i 2023 ble det rekruttert 521 nye fastleger. Dette er den største rekrutteringen noensinne (både i antall og prosent). Samtidig sluttet færre fastleger enn i 2021 og 2022. Antall innbyggere på liste uten fast lege er fortsatt på et historisk høyt nivå. I løpet av 2023 har antall innbyggere på liste uten fast lege økt i de minst sentrale kommunene, mens antallet i øvrige kommuner er redusert eller om lag likt. I tillegg har det vært en stor økning i antall innbyggere på venteliste hos fastlege de siste årene. Samlet sett tyder dette på at innbyggerne i dag har manglende muligheter til å bytte og velge egen fastlege.

Det var mer positivitet knyttet til fastlegeordningen enn i de to foregående evalueringsårene. Både i intervjuer og i spørreundersøkelsen ble det uttrykt mer positive syn på ordningen. I en spørreundersøkelse oppga 70 prosent av fastlegene at det er litt eller svært sannsynlig at de er fastlege om fem år, som er opp fra 50 prosent i evalueringsrapport I (i 2022). Fastlegene er også mer fornøyd med egen arbeidsbelastning. Videre er deres selvrapporterte arbeidstid signifikant lavere enn rapportert tidligere. Antall innbyggere på fastlegenes liste ble i 2023 redusert mer enn noen gang tidligere, med en gjennomsnittlig reduksjon på 30 innbyggere per fastlege. I 2023 økte gjennomsnittlig basistilskudd per innbygger med 28 prosent, kombinert med innføring av pasient-tilpasset basistilskudd. Omleggingen gir særlig økt basistilskudd i usentrale kommuner

med lavt utdanningsnivå. Mens basistilskuddet i gjennomsnitt økte med 23 prosent per innbygger i sentrale kommuner med høyt utdanningsnivå, økte det i gjennomsnitt med 52 prosent i usentrale kommuner med lavt utdanningsnivå. Flere fastleger enn tidligere opplever at de har økonomisk trygghet, og at basistilskuddet dekker de faste kostnadene. Samtidig opplever fastlegene at pasienttilpasset basistilskudd ikke bidrar til bedre kvalitet i tjenesten, og at det motiverer til lengre pasientlister og kortere konsultasjoner.

Arbeidet med evaluering av forsøket med PHT vil foregå til mai 2025.

4.5 Nordsjøturnus (rotasjonsordninger) for allmennleger

Prosjektet «Nordsjøturnus for leger» startet opp 05.09.22. Bakgrunnen er at mange kommuner har store utfordringer med å rekruttere og beholde fastleger. Problemet er antagelig størst i perifere kommuner med lavt innbyggertall. Flere kommuner har derfor innført såkalt nordsjøturnus (NT), der leger jobber intenst i kortere perioder fulgt av lengre friperioder, for eksempel 2 uker på og 4 uker av. NSDM gjennomførte en flerkasus studie hvor vi undersøkte fenomenet med rotasjonsordninger for allmennleger i norske kommuner. I november 2024 ble artikkelen med samme navn [publisert i Tidsskrift for norsk legeforening](#). Vi fant at rotasjonsordning for allmennleger i Norge økte i perioden 2015–23. To uker på og fire uker av var vanligste rotasjonsform, og ordningen var mest utbredt i de minst sentrale kommunene i Norge. Evaluering av arbeidsformen og et nasjonalt rammeverk for arbeidstid og spesialistutdanning mangler for leger i rotasjonsordning.

Prosjektet har vært ledet av Erik Prestgaard. Martin Bruusgaard Harbitz, Birgit Abelsen og Anette Fosse har deltatt som forskere.

4.6 Vikarlegebruk i distrikt

Det er utfordrende å rekruttere og beholde fastleger i distrikts-Norge. Mangel på fastleger kan hindre kommuner i å tilby likeverdig allmennlegetjeneste for alle innbyggere. For å bøte på mangler som oppstår tas det i bruk vikarleger som rekrutteres direkte av kommunen og fastlegekontorene, eller indirekte via rekrutteringsselskaper. Dette doktorgradsprosjektet har som overordnet mål å kartlegge tilstanden til fastlegevikarbruk i Norge. Prosjektet blir fordelt over tre delstudier, som skal undersøke aspekter ved fastlegevikarers arbeid. Den første delstudien vil bruke spørreundersøkelsesdata for å kartlegge demografiske kjennetegn ved vikarlegene, og hva de mener om sitt virke. I den andre delstudien skal vi gjennomføre kvalitative semistrukturerte intervjuer med vikarleger i distriktene for å forstå hvordan de opplever sitt arbeid. I den tredje og siste delstudien vil vi ved bruk av registerdata undersøke om det er observerbare forskjeller mellom fastleger og fastlegevikarer når det gjelder henvisninger, sykemeldinger og rapportering av behandlingsprosedyrer.

Dette prosjektet skal bidra til økt kunnskap om fastlegevikarer, hvem de er, hvordan de har det, og hvilken effekt bruken av dem har. Kunnskapen som generes vil bidra til å danne et grunnlag for økt forståelse og videre undersøkelser av vikarlegebruk i norske helsetjenester.

Prosjektet har hatt god fremgang i 2024. I den første delstudien hadde vi fokus på generering av datamaterialet. Gjennom året har vi bidratt inn i utviklingen av og rekrutteringen til "Evaluering av handlingsplan for allmennlegetjenesten". Dette er en spørreundersøkelse i regi av analyseselskapet Oslo Economics (OE). Vi signerte en databehandlingsavtale med OE som gir oss tilgang til relevant data for analysen som gjennomføres i løpet av våren 2025.

I den andre delstudien mottok vi godkjenning for databehandling fra SIKT tidlig i 2024. Resten av året rekrutterte vi informanter, gjennomførte intervjuer og utarbeidet transkripter. Rett før årsskiftet satte vi i gang med koding av datasettet, som meldte inngangen inn i analysefasen som skal stå ferdig i løpet av våren 2025.

I den tredje delstudien har vi fokusert på kartlegging av robuste koblinger for registerdata. Søknadsprosess om datatilgang starter tidlig i 2025.

Henrik H. Wallumrød er ansatt som stipendiat for å arbeide med dette som sitt doktorgradsprosjekt. Prosjektleder og hovedveileder er Martin Bruusgaard Harbitz, og biveiledere er Anette Fosse og Birgit Abelsen.

4.7 Kartlegginger på oppdrag fra Helsedirektoratet

NSDM har i 2024 gjennomført fire ulike kartleggingsoppdrag for Helsedirektoratet. Alle har vært knyttet til arbeidet med den kommende stortingsmeldingen om allmennlegetjenesten som er varslet våren 2025. Kartleggingene har handlet om:

- Innretningen av grunntilskudd og utjamningstilskudd i finansieringen av fastlegetjenesten
- Bruken av felleslister i fastlegetjenesten
- Fengselslegetjenesten
- Sykehjemslegetjenesten

Alle de fire oppdragene er dokumenter i form av NSDM-notat levert til Helsedirektoratet. De er foreløpig ikke offentlige.

Birgit Abelsen og Anette Fosse var ansvarlige for å gjennomføre kartleggingsoppdragene.

4.8 Administrative reaksjoner i allmennpraksis

Dette var et forskerlinjeprosjekt, men studenten som skulle drive prosjektet trakk seg i 2024. Formålet med prosjektet er å analysere hvilke leger som får administrative reaksjoner av statsforvalter og Helsetilsyn i allmennpraksis. Dette er et prosjekt som for tiden ligger i bero, men variabel-liste, DPIA, SIKT-søknad og formelle føringer hos Helsetilsynet er ferdiggjort.

Prosjektmedarbeidere: Martin Bruusgaard Harbitz, Birgit Abelsen, Per Stensland.

4.9 Masteroppgaver med NSDM-veiledning og -relevans

Hva gjør at leger trives på jobb?

Prosjektet er en kvalitativ undersøkelse om hva som gjør at leger trives på jobb på små lokalsykehus.

Mastergradsprosjekt med medisinstudent Martin Andre Kjeldsen.

Veileder: Martin Bruusgaard Harbitz

Biveileder: Reidar Tyssen

Skal levere i juni 2025. Datainnsamling ble gjort i slutten av 2024 blant leger ansatt på lokalsykehus. Analyser ikke startet.

Hvorfor slutter leger på legekontor i distrikt?

Kvalitativ intervjustudie med én lege som har sluttet, en lege som fortsatt jobber på legekantoret og en kommunal helse- og omsorgssjef i noen distriktskommuner.

Mastergradsprosjekt med medisinstudent Liv Beate Sandøy.

Veileder: Martin Bruusgaard Harbitz

Skal levere i juni 2025. Datainnsamling gjort i 2023, på grunn av fødselspermisjon er prosjektet ett år forsinket. Liv Beate er godt i gang med analyse i form av systematisk tekstkondensering. Funnene er interessante, og vi vurderer muligheten for omgjøring av oppgaven hennes til en vitenskapelig artikkel.

Evaluering av Programmet

En systematisk evaluering av Program for distriktsmedisinsk forskning og fagutvikling fra 2003 - 2021.

Mastergradsprosjekt med medisinstudent Marte Møretrø.

Veileder: Martin Bruusgaard Harbitz, biveileder: Marie Hella Lindberg.

Leverte i august 2024. Dette prosjektet er ferdig, rapport ligger [publisert på munin](#).

Vi planlegger å skrive en kronikk basert på Programmet og rapporten.

Følgetjenesten i psykisk helsevern i distrikt

Hovedoppgave for psykologistudent Astri Sand Ramberg, UiB. Tema for denne oppgaven er følgetjenestene til pasienter i psykisk helsevern i distriktet som skal til tvunget innleggelse i døgnenhet. Formålet med oppgaven er å samle kunnskap om hvordan denne tjenesten er organisert i en distriktsregion tilknyttet en sentralisert psykiatrisk døgnenhet med godkjenning for innleggelse på tvang med døgnopphold. Følgetjenesten ytes i samarbeid mellom interkommunal legevakt, helseforetak, akuttmedisinsk kommunikasjonsentral (AMK) og politiet.

Veileder: Jan Eirik Skjerve, prof.emeritus UiB

Biveileder: Anette Fosse, NSDM

Opgaven ble levert og godkjent våren 2024

Samhandling mellom distriktsleger og LAR-leger

Mastergradsprosjekt med Camilla Kjeldsen Lie. Hun vil undersøke hvordan fastlegene i distrikt opplever samhandlingen med LAR-legene. Protokoll levert i 2024.

Veileder: Martin Bruusgaard Harbitz

Biveileder: Jørgen Gustav Bramness (UiO)

Levering av oppgaven i juni 2025.

Vikarleger som del av totalberedskapen

Dette er et mastergradsprosjekt til to femte-års medisinstudenter. Adrian Øyfred Birkeland Mo og Viljar Livli skal undersøke hvordan vikarlegebruken utviklet seg under Covid19 pandemien. De planlegger å diskutere sine funn i lys av totalberedskap.

Veileder: Martin Bruusgaard Harbitz

Levering juni 2025

4.10 Fagfelleaktiviteter

NSDMs forskere bidrar til kunnskapsutvikling og akademisk nettverksbygging ikke bare gjennom forskningsprosjekter og veiledning, men også ved å stille opp som fagfellevurderere til tidsskriftartikler nasjonalt og internasjonalt, som opponenter i disputaser med relevante tema og som medlem av redaksjonsredaksjonsråd i fagtidsskrift.

I 2024 fagfellevurderte vi til sammen 20 artikler for 13 ulike tidsskrift

- BMC Health Services Research (1)
- BMC Public Health (1)
- BMJ Open (1)
- BMJ Open Quality (1)
- Family Practice (1)
- Frontiers in Medicine (2)
- Journal of Medical Internet Research (1)
- Nordisk tidsskrift for helsetjenesteforskning (1)
- Scandinavian Journal of Primary Health Care (6)
- Scandinavian Journal of Public Health (2)
- Tidsskrift for omsorgsforskning (1)
- Value in Health (1)
- Vienna Yearbook of Population Research (1)

Vi gjennomførte 1 opponentoppdrag

Birgit Abelsen:

Anders Pedersen Årnes, UiT. Relationships between physical activity and chronic pain:
The role of endogenous pain sensitivity.

Vi gjennomførte 1 midtveiseevaluering

Anette Fosse:

Marte Broks, UiT: Person-centred, integrated and pro-active care – Salient features and digital support

Birgit Abelsen er medlem av redaksjonsrådet for tidsskriftet BMC Health Services Research. I 2024 har hun vært gjesteredaktør sammen med Dr. Selina Taylor, James Cook Universitetet, Australia for artikkelsamlingen [Rural health services research](#). Samlingen inneholder 37 publiserte artikler innenfor et bredt spekter av ulike distriktsrelevante tema.

5 UTVIKLINGSPROSJEKTER

5.1 FørsteBEST

I løpet av 2024 har FørsteBEST gjennomført tre fasilitatorkurs, med totalt 55 deltakere. Kursene ble arrangert i Alta og Mysen. For første gang har vi også gjennomført et kurs tilpasset en kommune, hvor både legekantoret og deres samarbeidspartnere deltok. Målet var å etablere et robust fasilitatorgruppekurs som ikke er sårbart ved personellendringer, samt å sikre en felles forståelse av fasilitatorrollen og simuleringstrening.

Veiledergruppen har hatt jevnlig møter gjennom året. I motsetning til tidligere år ble det imidlertid ikke arrangert internseminar i 2024.

FørsteBEST har vært aktivt representert på flere faglige arenaer for å presentere prosjektet og fremme simuleringstrening. Vi deltok blant annet på fagdagen for akuttkjeden i Telemark, hvor vi presenterte hvordan man kan legge til rette for å komme i gang med simuleringstrening. I september deltok vi også på UBUNTU-konferansen for Rural Health i Cape Town, Sør-Afrika, hvor vi presenterte prosjektet i en workshop.

I 2024 ønsket vi å samle nettverket av fasilitatorer i Norge og startet med den uformelle møteplassen "fasilitatorens kaffekopp". Her har det vært jevn deltakelse og man har kunne dele erfaringer på kryss og tvers av profesjoner og institusjoner. Denne vil vi videreføre i 2025 en gang i måneden på teams

Vi har videreført vårt samarbeid med KlinObs Kommune og Trygg Akuttmedisin, samtidig som vi har innledet samarbeid med Akuttkjeden i Telemark. FørsteBEST deltar også i planleggingen av den nasjonale legevaktkonferansen, som skal avholdes i Alta høsten 2025.

For mer informasjon, besøk: www.forstebest.no

Ansvarlige: Mona Martinsen og Magnus Hjortdahl

5.2 God og riktig rekruttering i Vesterålen – et vinnende lag

«God og riktig rekruttering av leger i Vesterålen – et vinnende lag» er et samarbeidsprosjekt mellom lokalsykehuset i Vesterålen og de fem kommunene som sokner til sykehuset. Prosjektet er finansiert av skjønnsmidler fra Statsforvalteren og av Nordlandssykehuset. Prosjektet er forankret i Helsefelleskapet Nordland og skal også utforske hvordan Helsefelleskapet kan brukes i lokal helsetjenesteinnovasjon. Prosjektet startet i oktober 2022.

Kartlegging gjennomført i forprosjektet (2021-2022) og i løpet av det første driftsåret 2023, viste at både kommuner og sykehus manglet spesialister og at de fleste legene var unge og i begynnelsen av sine utdanningsløp. LIS1-leger er en svært viktig rekrutteringskilde både for sykehus og for kommunene. Prosjektet har derfor valgt å fokusere på stabilisering og tiltak for å styrke ledelse.

Resultatene viser at varigheten i fastlegehjemler er økende og ligger nå på landsgjennomsnittet (7år). Antallet spesialister i allmenntillegger har økt kraftig; 70% av fastlegene er nå spesialist i allmenntillegger. Antallet ledige overlegestillinger er noe redusert: det er syv ledige

overlegetillinger i lokalsykehuset. Det er få ledige fastlegehjemler i regionen. Det er fortsatt få søkere til allmennlegetillinger i regionen, men sykehuset opplever økende interesse for både overlegetillinger og LIS2/3. Det er vedvarende stort bruk av vikarleger, både i kommunene og i lokalsykehuset, men varigheten av vikarlegeavtalene har økt.

Det var planlagt ni aktiviteter/arbeidspakker fordelt på prosjektperioden som sammen skulle bidra til "God og riktig rekruttering av leger i Vesterålen". Rekruttering og stabilisering av helsepersonell er komplekst, og prosjektet har jobbet fleksibelt og pragmatisk. Flere av tiltakene er endret eller ikke blitt gjennomført. Erfaringene tilsier at:

- Rekruttering og stabilisering henger tett sammen. Det er ikke formålstjenlig å rekruttere leger til en arbeidsplass der ingen vil jobbe
- Kontinuerlig statusoppdatering er viktig for å skape legitimitet til prosjektet
- For å lykkes med endringsarbeid i komplekse organisasjoner er det viktig å være pragmatisk, fleksibel, men samtidig systematisk
- 'Making it work'-rammeverket har vært nyttig for å systematisere arbeidet

Prosjektleder er Anders Svensson. NSDM v/Anette Fosse bidrar med veiledning.

5.3 Gjenoppdag gleden ved allmenntjenestemedisin

Fastlegeordningen og den øvrige allmenntjenestemedisintjenesten i kommunene knaker i sammenføyningene. Erfarne leger slutter, og verdifull kompetanse går tapt. Kan vi skape en plattform som legger til rette for å hente inn denne kompetansen til å forebygge videre frafall, og samtidig gjenskape gleden ved faget allmenntjenestemedisin? I Skottland har de gjort gode erfaringer med prosjektet [Rediscover the Joy of General Practice](#), og vi ønsker å se på mulighetene for å etablere noe lignende i Norge. En selvoppnevnt arbeidsgruppe ble etablert i 2023, bestående av deltakere fra NSDM, ALIS-kontorene, KS, Norsk forening for allmenntjenestemedisin, Norsk forening for samfunnsmedisin, Bergen kommune og universitetet i Bergen. Ulikheter i organiseringen av helsetjenestene i Norge og Skottland gjør at modellen ikke kan overføres direkte. I Skottland har NHS sørge-for-ansvar for legetjenestene, som stort sett ytes av privatpraktiserende allmennleger. Prosjektkontoret («the Hub») er bindeleddet både faglig og administrativt mellom legekontorene og vikarlegene. Legene er ansatt i NHS, og legekontorene betaler til NHS for tjenestene. I Norge må arbeidsavtalene være mellom lege og kommune, mens administrasjon og bygging av nettverk samt kobling mellom leger og kommuner, er vanskelig å plassere. Arbeidsgruppen har brukt mye tid på å vurdere ulike organisatoriske løsninger og forankringer. Det har vært møter med Legeforeningens jurister, KS og andre sentrale instanser, men det er vanskelig arbeid, og prosjektet har lenge ligget i dødvanne. I løpet av 2024 har det meldt seg noen mulig interesserte distriktsregioner som allerede har mye interkommunalt samarbeid (Voss-Hardanger, Nord-Østerdal, Nord-Hordaland, Helgeland). Det meldes også interesse fra sentrale, nasjonale aktører. Vi vil jobbe videre med en mulig modell i 2025.

Ansvarlige: Anette Fosse og Anders Svensson

5.4 Generalistkompetanse

Generalistkompetanse er et tema som trekkes fram av både helsepersonellkommisjonen og sykehusutvalget. Noen oversikter tyder på at en stor andel av pasienter som legges inn på lokalsykehus blir ferdig håndtert der, og trenger ikke å bli videresendt til et høyere nivå (SKDE-utredning for Helse Nord 2023). Det er anslått at de fleste pasienter som trenger sykehustjenester kan ferdig-utredes og -behandles på lokalsykehusnivå. Det betyr at en stor andel av pasientene ved de store sykehusene har behov som kan (bør) håndteres uten å involvere høyspesialiserte tjenester. Mange store sykehus er ikke organisert i tråd med dette. Spesialistutdanning og karriereveier går i spissere retning, noe som får konsekvenser for lokalsykehusnivået i både store og små sykehus. Dette er lite bærekraftig, blant annet fordi det fører til behov for flere vaktlinjer og flere leger. Allmenntidisin er et fag der breddekompetanse, overblikk og sammenheng utvikles og læres som egne, viktige kompetanser. I mange sykehusfag vil disse kompetansene være nødvendige i møte med en rekke store pasientgrupper, men er i mindre (synkende) grad spesifisert som noe som bør læres og praktiseres.

NSDM bidro i 2024 til å sette temaet generalistkompetanse/breddekompetanse på dagsordenen.

Senere på våren deltok Anette Fosse på Helsedirektoratets rådslag om breddekompetanse, og vi har fremmet temaet i en rekke sammenhenger utover året.

NSDM vil arbeide videre med temaet i 2025.

Ansvarlige: Anette Fosse og Anders Svensson

6 KONFERANSER, UNDERVISNING OG MØTER

6.1 Generalistkompetanse for en bærekraftig helsetjeneste – Workshop på Stokmarknes 5.-6. mars 2024

Helsepersonellkommissjonen og Nasjonal helse- og samhandlingsplan peker på generalistkompetanse som et viktig element i fremtidens helsetjeneste, men er lite konkrete på hvordan det kan skje.

NSDM og leger fra sykehus og kommuner i Vesterålen tok initiativ til å belyse ulike sider av temaet generalistkompetanse, og arrangerte en nasjonal [workshop på Stokmarknes om generalistkompetanse 5.-6.mars 2024](#) med 60 deltakere fra små og store sykehus, primærhelsetjeneste, helsedirektoratet, forsknings- og utdanningsmiljø, klinikere, ledere, pasientombud og legeforening. Programmet var fortettet med mange korte innledninger og mye diskusjon rundt bordene og i pausene. Det var bred enighet om at generalistkompetanse må finnes i både store og små sykehus, men hva innebærer det for grunnutdanning, spesialistutdanning, stillingsstruktur, sykehusorganisering, forhold mellom første- og andrelinjetjenesten, forskning og fagutvikling?

Kunnskapsrike, engasjerte innledere med ulike perspektiver – og digitale innlegg fra New Zealand, England og Skottland/USE, samt deltaker fra Lycksele sykehus i Sverige, ga internasjonal inspirasjon.

6.2 NSDM med workshop på Nordisk kongress i allmenntmedisin

Nordisk kongress i allmenntmedisin 2024 samlet mer enn 1000 allmenntleger og forskere i den vakre, finske byen Turku. NSDM og Center for Almen Medicin ved Aalborg Universitet arrangerte en workshop med temaet [“Part time, rotation, locum – how do different working conditions affect general practice?”](#)

En økende andel allmenntleger ønsker fleksible og reduserte arbeidstider, gjennom for eksempel å arbeide deltid, i rotasjonsordninger eller som vikarer. Hvorfor er det slik, og hvordan kan kontinuitet, pasientsikkerhet og spesialistutdannelse ivaretas? NSDM og Center for Almen Medicin ved Aalborg Universitet stilte disse og flere spørsmål i en workshop med 30 engasjerte deltakere.

6.3 NSDM med breddekompetanse på Arendalsuka

I august arrangerte NSDM i samarbeid med Legeforeningen et morgenmøte på Arendalsuka med tittel [«Kan breddekompetanse gi kontroll på kvalitet, ventelister og personellmangel?»](#). Øystein Evjen Olsen innledet med en beskrivelse av «sykehus i nettverk» – en fremtidsrettet modell for bærekraftig sammenheng, samarbeid og balanse mellom bredde- og spisskompetanse. Deretter fulgte korte innledninger og en panelsamtale med bred deltakelse.

6.4 Distriktsmedisinsk verksted med fremtidsvyer

På et entusiastisk [distriktsmedisinsk verksted i Tromsø 5.-6.september](#) ble grunnen lagt for årlige distriktsmedisin-kurs med spennende klinisk og praktisk innhold. Verkstedet ble arrangert av Norsk forening for allmenntmedisins [Faggruppe for distriktsmedisin](#) i samarbeid med Nasjonalt senter for distriktsmedisin (NSDM). Vi fikk inspirerende innlegg om tema som samarbeid i små kommuner, kronikeroppfølging i distrikt, vandrende blodbank, akuttmedisinsk samtrening, rotasjonsordninger og hvordan rekruttere og beholde leger i distrikt. Distrikts-ALIS, erfarne distriktsleger og kommuneoverleger delte erfaringer og ønsker, og grunnleggeren av [Svensk förening för glesbygdsmedicin](#) fortalte om arbeidet med å lage en distriktsmedisinsk målbeskrivelse for spesialistutdanningen.

Vi vil skape et distriktsmedisinsk nettverk og danne grunnlag for en distriktsmedisinsk kompetansebank for ferske og erfarne distriktsleger.

6.5 FørsteBEST/Nasjonalt senter for distriktsmedisin i Cape Town!

NSDM/FørsteBEST deltok i september på UBUNTU 2024 Rural Health Conference i Cape Town, Sør-Afrika. Representantene Magnus Hjortdahl, Geir Jøran Sara og Mona Martinsen arrangerte en workshop basert på FørsteBESTs arbeid med scenariotrening i lokale akuttmedisinske team, med særlig fokus på psykiatri. Dette scenariet belyser den viktige samhandlingen i rurale helseteam, ikke bare innen akuttmedisin.

6.6 NSDM på Helsetjeneste-forskningskonferansen 2024

NSDMs Marie Hella Lindberg holdt innlegg på [Helsetjenesteforskningskonferansen 2024](#). Innleggets tittel var «Does medical education in the north recruit and retain doctors to the north and its rural areas? – sequence analysis of career trajectories after graduation». Dette er første del av det store registerforskningsprosjektet om UiT-studenters karriereveier.

Birgit Abelsen er medlem av fagrådet for Nasjonalt nettverk for helsetjenesteforskning, og bidro med møteledelse av parallell-sesjonen «Pasientene hjelper oss med løsningene». Konferansen hadde hovedtema prioritering, etikk og ulikhet i helse, og var godt besøkt, med godt over hundre deltakere fra helsetjenesteforskning, ledelse, klinikk og brukernivå.

6.7 NSDM på Samhandlingskonferansen for den akuttmedisinske kjede

[Samhandlingskonferansen for den akuttmedisinske kjede](#) gikk av stabelen 28.-29.nov...eller bør vi kalle det 'akuttmedisinsk nettverk', som Helen Brandstorp (divisjonsdirektør i Helsedirektoratet, kommunale tjenester og beredskap, tidligere NSDM-leder) sa i et av innledningsforedragene. Konferansen, i regi av NSH mfl, samlet beslutningstakere og fagfolk fra alle nivåer, og aktører innen prehospital akuttmedisin og legevakt, samt logistikk og teknologi.

Erik Prestgaard, fastlege i Måsøy (Finnmark) og NSDM-forsker presenterte vår [studie om rotasjonsordninger](#) (Nordsjøturnus), og fortalte samtidig levende om livet som distriktslege med Barentshavet som nærmeste nabo – mye vær hyggelige folk, telefonnummeret til brøytebilsjåføren ligger øverst på kontaktlisten.

6.8 Øvrige konferanser, kurs, seminarer og møter i 2024

Fellesmøte Nasjonalt råd og fagnettverk for akuttmedisinske tjenester, Gardermoen 1.februar

- Anette Fosse og Magnus Hjortdal

Sluttevaluering av pilotprosjekt Primærhelseteam, Helsedirektoratet, Oslo, 6. februar

- Birgit Abelsen presenterte sluttevalueringsrapporten sammen med Tor Iversen UiO, Hanne I. Løland og Erik Magnus Sæther, Oslo Economics. Anette Fosse deltok som observatør.

Fellesmøte for internasjonale utvalg under NFA, Oslo 20.februar

- Anette Fosse representerte EURIPA – den europeiske foreningen for distriktsmedisin

Statsforvalterens dagsseminar Kompetansenettverk innen helse- og omsorgssektoren, Tromsø, 13.mars

- Anette Fosse holdt innlegg om NSDM

Samarbeidsmøte om legetjenesten og LIS 1 i kommunene i Nord-Norge, Tromsø/teams 10. april

- Anette Fosse deltok for NSDM

Partnerskapsmøte Helsefelleskap Troms og Ofoten, Tromsø, 18.april

- Anette Fosse holdt innlegget «En bærekraftig helsetjeneste – hva må skje i nord?»

Workshop i Hdir om rekruttering av sykepleiere i distrikt, Oslo, 24.april

- Birgit Abelsen og Anette Fosse innledet om NSDM-rapportene om rekruttering og stabilisering

Hdir-rådslag om generalistkompetanse i spesialistutdanningen, Gardermoen, 25.-26.april

- Anette Fosse holdt innlegget «Generalistkompetanse, samhandling og spesialistutdanning i hele landet»

Helse Nord workshop: Framskrivning av utdanningsbehov for Generell indremedisin i Helse Nord, Bodø, 13. mai

- Birgit Abelsen holdt innlegget: «Hva vet vi om legene som utdannes i Nord-Norge? Nye registerdata»

Helse Nord workshop: Framskrivning av utdanningsbehov for Generell kirurgi i Helse Nord, Tromsø, 15. mai 2024

- Marie Hella Lindberg holdt innlegget: «Hva vet vi om legene som utdannes i Nord-Norge? Nye registerdata»

KS –Helseledersamling Troms 22. Mai 2024

- Anders Svensson holdt innlegg om rekruttering og stabilisering av leger og kommuneoverlegefunksjonen i kommunene

Fastlegekonferansen 2024, Oslo, 22.mai

- Anette Fosse holdt innlegget «Generalistkompetanse – hvem, hva, hvor?»

Fagseminar: Bærekraftige helse- og omsorgstjenester? Balstad, 27. mai 2024

- Birgit Abelsen holdt innlegget: «Hvor blir det av legene som utdannes i Nord-Norge?»

Det nasjonale dekanmøtet i medisin, Tromsø, 6. juni 2024

- Birgit Abelsen holdt innlegget: «Hvor blir det av legene som utdannes i Nord-Norge?»

Presentasjon for helsefelleskapene i nord, Teams-møte, 18. juni 2024

- Birgit Abelsen holdt innlegget: «Hvor blir det av legene som utdannes i Nord-Norge?»

EURIPA-forum, Lincoln, England, 20-22.juni

- Anette Fosse holdt innlegget «The Norwegian primary healthcare team pilot»
- Anette Fosse holdt innlegget «Rotation scheme for general practitioners in Norwegian municipalities»

HODs innspillmøte om fremtidens allmennlegetjeneste, Oslo, 25.juni

- Anette Fosse holdt [innlegg fra NSDM](#).

Internasjonal workshop om Primærhelseteam, Oslo, 25.-26.juni 2024

- Birgit Abelsen og Anette Fosse holdt innlegget: “Primary health care teams in Norway”

Arendalsuka 2024

- Anette Fosse deltok i paneldebatt om ALIS
- NSDM og legeföreningen samarbeidet om morgenmøte om breddekompetanse

Samfunnsmedisinsk årsmøtekurs, Alta, 28.august

- Anette Fosse deltok for NSDM

Allmenntmedisinsk universitetsmøte, Oslo, 18.-19.september

- Anette Fosse deltok for NSDM/ISM

3. høstmøte om forskning i primærhelsetjenesten, Oslo 20. september

- Anette Fosse deltok for NSDM

Framtidens helsetjeneste 2024, Narvik, 23.-24.september

- Anette Fosse holdt innlegget: «Vår felles helsetjeneste – hva skal vi gjøre og hvordan få det til?»

INTERprofessional rural REsearch Team – INTEREST, Karasjok, 8.-9. oktober

- Anette Fosse holdt innlegg om NSDM og Program distriktsmedisinsk forskning og fagutvikling

ALIS-SamLIS-konferansen 2024, Oslo, 17.oktober

- Anette Fosse deltok i to paneldebatter

Primærmedisinsk uke 2024, Oslo, 23.-24.okt

- Anette Fosse deltok i bedømmelseskomite på Forskningsdagen
- Anette Fosse delte ut Anders Forsdahls pris

Workshop om ALIS-forskning, Tromsø, 29. oktober 2024

- Anette Fosse og Birgit Abelsen holdt innlegg om NSDM og Program distriktsmedisinsk forskning og fagutvikling

Helsetjenesteforskningskonferansen, Bergen, 12.-13. november 2024

- Marie Hella Lindberg holdt innlegg: “Does medical education in the north recruit and retain doctors to the North and its rural areas? Sequence analysis of career trajectories after graduation”

FSU-møte i Helsefellesskap Helgeland, Mosjøen, 18.november

- Anette Fosse holdt innlegget: «Rekruttering, stabilisering og utdanning av helsepersonell i et distriktperspektiv – Hvordan bør vi jobbe i fellesskap på Helgeland?»

Fastlegerådet i UNN – Troms og Ofoten helsefellesskap, Tromsø, 29.november

- Anette Fosse holdt innlegget: «Hvordan samarbeide tettere og bedre om gruppa skrøpelige eldre»

Møte om normerende produkter fra Helsedirektoratet, Oslo, 6.desember

- Anette Fosse deltok for NSDM

6.9 Undervisning

MED-2521 Delemne 4.10 Primærmedisin: Demensutredning og sykehjemsmedisin 23.mai

- Anette Fosse (4x45 min)

Grunnkurs A, spesialistutdanning I allmennmedisin, Nidarosfondet, Trondheim 27.mai

- Anette Fosse (2x60 min): "Identitet som allmennlege"

MED2520 Global health, UiT, Tromsø

- 4. november: Marie Hella Lindberg. Social determinants of health (45 min)
- 11. november: Anette Fosse, Birgit Abelsen og Martin B. Harbitz. Rural health (2 x 45 min)

VID sykepleierutdanning – distriktssykepleie, Sandnessjøen 19.november

- Anette Fosse. «Sykepleier i distrikt – samarbeid med lege» (3x45 min)

Grunnkurs D, Spesialistutdanning i allmennmedisin, Nordland legeforening, 19.-21.november

- Birgit Abelsen. Kvantitative forskningsmetoder (45 min)
- Birgit Abelsen. Kvalitative forskningsmetoder (45 min)
- Anette Fosse. Kursleder 2 dager

7 PROGRAMMET

7.1 Formål

Program for distriktsmedisinsk fagutvikling og forskning har som hovedformål å bidra til stabilisering og rekruttering av leger og helsepersonell i distriktene gjennom å gi «såkornmidler» til mindre lokale forsknings- og utviklingsprosjekter. *Programmet* manifesterer NSDM som et nasjonalt kompetansesenter ved å tildele midler til prosjekter fra hele landet. Programrådet har ansvar for utvikling og revisjon av statuttene og for forvaltning av tilskudd i henhold til statuttene. Programmet har to søknadsfrister i løpet av året, 15. mars og 15. september.

7.2 Programrådet 2024-2025

Instans	Medlem	Varamedlem
NSDM	Birgit Abelsen (leder)	Anette Fosse
UiT Norges arktiske universitet	Bente Norbye	Linn Getz
Fylkesleger	Øivind Alexandersen	Anne Grete Olsen
Norsk forening for allmenntmedisin/NORSAM	Arnfinn Seim	Eva Kibsgaard Nordberg

Evaluering av programmet

Medisinstudent Marte Møretrø har i sin 5. årsoppgave som ble levert i 2024, gjennomført en evaluering av program for distriktsmedisinsk forskning og fagutvikling. Formålet med undersøkelsen var å beskrive aktiviteten til og undersøke måloppnåelse for programmet i perioden 2003-2023.

I sin undersøkelse fant Møretrø at programrådet har behandlet til sammen 262 søknader. Av disse fikk 174 (66%) tilsagn og 88 (34%) avslag. 52 % av prosjektene som fikk tilsagn, hadde tilhørighet til kommuner i sentralitetsklasse 5-6. 91 % av prosjektene ble fullført. Prosjektene resulterte i forskning i form av 12 PhD-grader, 97 publiserte artikler, 17 rapporter, 29 presentasjoner på konferanse/kongress, 15 antall formidling/kommunikasjon, 27 antall fagutvikling og tre andre resultater. 125 (93 %) av 135 prosjekter favner distriktsmedisinsk praksis og helsetjeneste og 97 % av disse hadde relevans for distriktsmedisin slik det er definert i undersøkelsen.

Møretrø konkluderer med at prosjekter som har fått midler fra programmet, har bidratt til relevant forskning og fagutvikling. I halvparten av prosjektene er søker fra kommuner i sentralitetsklasse 5-6. Det var flest søknader innenfor allmenntmedisinske- og legevaktmedisinske tema, mens det var færrest søknader innenfor psykiatri. Videre gjenstår det å undersøke hvorvidt programmet påvirker rekruttering og stabilisering av helsepersonell i distrikt. Fremtidige undersøkelser av programmet bør derfor kartlegge hvordan slike midler påvirker rekruttering og stabilisering i distrikt.

7.3 Tildelinger/prosjekter 2024

PROSJEKTER I PROGRAMMET

Prosjektnavn	Prosjektleder	Sted	Veileder	Oppstart	Slutt
Internundervisning på fastlegekontoret i distrikt	Sophie Riiber	Narvik	Birgit Abelsen	2024	2025
Helseatferd hos bønder i forhold til egen sykdom og sykefravær	Rolv-Jørgen Bredesen	Sømna	Anette Fosse	2024	2025
Veiledning av ALIS i distriktskommuner	Inger Christiansen	Kristiansand	Robert Burmann	2024	2025
En folkeintervensjon i Senja kommune	Evy Nordby	Senja	Martin Harbitz	2023	2025
Organisering og lederskap i fastlegekontoret	Jan Hana m.fl.	Vestvågøy		2023	2025
Simulering av forhåndssamtaler i kommunehelsetjenesten	USHT v/Elin Teigen	Tromsdalen	SOF Nord	2023	2026
EscapeMED-DistrictsEnigma - et distriktsmedisinsk escape-room	Hedda Mørch	Andenes		2023	2025
Vaneendring som tilnærming i behandling av overvekt	Simon Roaldset	Tromsø	Torstein Risør	2023	2025
Stabiliseringspreferanser for medisinerstudenter	Fredrik Erstad	Tromsø	Martin Harbitz	2023	2025
Stabilisering av helsepersonell i distrikt	Angela Sodefjed	Nordreisa	Birgit Abelsen	2022	2025
Lyngen Legemodell - beskrivelse og kostnadsanalyse	H O Holtermann Eriksen	Tromsø	Martin Harbitz	2022	2025
Screeningprogram for livmorhalskreft i Kautokeino	M Karlsen/S Gulsrud	Kautokeino	Anette Fosse	2022	2025
There must be 50 ways to reach your doctor	Mia Paulsen	Tromsø	Torsten Risør	2022	2025
Rekruttering og stabilisering av helsepersonell i distrikt	Silje Paulsen/B Petersen	Helgeland	Anette Fosse	2022	2025
Helgelandslegen	Britt B Pettersen	Hattfjelldal	Anette Fosse	2021	2025
Økt samtrening etter akuttkurs	Mona Martinsen	Bardu	Anette Fosse	2019	2025
Effekten av akuttmedisinske øvelser i Vadsø	Britt Larsen Mehmi	Vadsø	Anette Fosse	2018	2025
En offentlig integrert primærlegetjeneste i distrikt	Elisabeth Swensen	Seljord	Birgit Abelsen	2018	2025

Det årlige programseminaret ble gjennomført 16. oktober i Tromsø:

[Programseminaret 2024 – inspirasjon og entusiasme! | NSDM](#)

Hvert år samler NSDM programmiddel-mottakerne til et fagseminar der prosjektene blir presentert, og inspirasjon og utfordringer deles og drøftes. 16.oktober møttes 15 deltakere (hvorav 3 på Teams) til årets seminar. Et mangfold av tema og metoder utfoldet seg. Noen av prosjektene var ferdig eller i slutfasen, mens andre var fortsatt i utformingsfasen. Her er noen smakebiter:

- Omsorgsfulle nettverk på Senja
- Kommunepsykolog i øysamfunn – refleksjoner i grenselandet mellom kystkultur og fagkultur – et fagessay
- Escape-room for å lære håndtering av distriktsmedisinske utfordringer – en praktisk øvelse
- Kan fysiske møter mellom ALIS og instansar som jobbar med psykisk helse gjera samhandling lettare? – intervjuer med ALIS, veiledere og samarbeidspartnere i kommunen og DPS
- Vaneendring som tilnærming i behandling av overvekt – intervjuer med pasienter og fastlege
- Organisering og lederskap i fastlegekontoret – Kva kan vi lære av student og veileder i års distriktspraksis og korleis bruke erfaringa deira?
- Simulering av [forhåndssamtaler](#) om livet med døden i sikte i kommunehelsetjenesten
- Effekten av akuttmedisinske øvelser i Vadsø

8 VERV OG NETTVERK 2024

Birgit Abelsen

- Medlem av senterrådet ved Allmenmedisinsk forskningsenhet (AFE) i Tromsø
- Medlem i fagrådet til det nasjonale helsetjenesteforskningsnettverket
- Medlem i fagrådet for allmenmedisinsk forskningsfond (AMFF)

Anette Fosse

- Referansegruppemedlem i Nasjonalt kompetansesenter for helsetjenestens kommunikasjonsberedskap (KoKom)
- Medlem i Nasjonalt fagnettverk for akuttmedisinske tjenester
- Senterrådsmedlem i Senter for samisk helseforskning
- Medlem i Allmenmedisinsk forskningsutvalg
- Norsk forening for allmenmedisins representant i EURIPA
- Medlem i NFAs faggruppe for distriktsmedisin
- Medlem i Helgelandssykehusets innovasjonsutvalg
- Medlem i arbeidsgruppe for «Helgelandslegen»
- Medlem i styringsgruppa for UiT's «181 studenter i nord»
- Medlem i NOKUTS sakkyndige komite for evaluering av medisinerutdanningene i Norge 2023-2025

Martin Bruusgaard Harbitz

- Varamedlem i Allmenmedisinsk forskningsutvalg

Magnus Hjortdahl

- Medlem i Helsedirektoratets Nasjonalt råd for akuttmedisinske tjenester
- Medlem i arbeidsgruppe som reviderer nasjonal traumeplan
- Medlem i arbeidsgruppe som skal lage en veileder for akutthjelperordningen

Frank Remman

- Rådgiver i Praksisnett

9 PUBLIKASJONER I 2024

9.1 Vitenskapelige artikler

Prestgaard EE, Fosse A, Abelsen B, Harbitz MB. Rotasjonsordning for allmennleger i norske kommuner. Tidsskr Nor Legeforen 2024 Vol. 144. doi: 10.4045/tidsskr.24.0089

Rydningen M, Fosse A, Abelsen B, Harbitz MB. Vikarlegebruk i fastlegeordningen 2016–22. Tidsskr Nor Legeforen 2024 Vol. 144. doi: 10.4045/tidsskr.23.0676

Sten-Gahmberg S, Pedersen K, Harsheim IG, Løyland HI, Abelsen B. Experiences with telemedicine-based follow-up of chronic conditions: the views of patients and health personnel enrolled in a pragmatic randomized controlled trial. BMC Health Serv Res 24, 341 (2024). <https://doi.org/10.1186/s12913-024-10732-7>

Sten-Gahmberg S, Pedersen K, Harsheim IG, Løyland HI, Snilsberg Ø, Iversen T, Godager G, Sæther EM, Abelsen B. Pragmatic randomized controlled trial comparing a complex telemedicine-based intervention with usual care in patients with chronic conditions. *Eur J Health Econ* 25, 1275–1289 (2024). <https://doi.org/10.1007/s10198-023-01664-w>

9.2 Bokkapittel

Abelsen B, Fosse A. 2024. Team Effectiveness in General Practice: Insights from the Norwegian Primary Healthcare Team Pilot. I N. Greenberg (Red.) Multi-Disciplinary Teamwork in Healthcare. IntechOpen. DOI: 10.5772/intechopen.1004545

9.3 NSDM-rapporter og notater

NSDM laget tre notater på oppdrag fra Helsedirektoratet i forbindelse med kunnskapsinnhenting til den kommende Stortingsmeldingen om allmennlegetjenestene:

- Notat om fellelister i fastlegeordningen
- Notat om legetjenester i fengsel
- Notat om sykehjemslegetjenester

Notatene er foreløpig ikke offentlig tilgjengelig.

9.4 Andre rapporter

Tyrihjell JB, Godager G, Pedersen K, Værnø SG, Gundersen MB, Nyen JE, Iversen T, Holte J, Abelsen B, Pahle A, Augestad L, Sæther EM (2024) Evaluering av tiltak i allmennlegetjenesten: Evalueringsrapport III.

Aandahl E, Abelsen B, Fosse A, Godager G, Iversen T, Løyland HI, Pedersen K, Snilsberg Ø, Sæther EM. (2024) Evaluering av pilotprosjekt med primærhelseteam og alternative finansieringsordninger: Sluttrapport 2018 – 2023 (Statusrapport VI).

9.5 Kronikker, innlegg etc

Tyrhjem JB, Pedersen K, Værnø SG, Godager G, Iversen T, Holte J, Abelsen B, Pahle A, Augestad L, Kristiansen IS, Sæther EM. [Går vi mot en ny vri på fastlegeordningen? | Tidsskrift for Den norske legeforening \(tidsskriftet.no\)](#)

Fosse A, Abelsen B. [Kunnskap om vikarbruk i fastlegetjenesten | Tidsskrift for Den norske legeforening \(tidsskriftet.no\)](#)

Iversen T, Abelsen B, Pedersen K, Sæther EM, Løyland HI. 14.02.2024. [Utprøving av primærhelseteam har gitt verdifulle erfaringer \(dagensmedisin.no\)](#)

Svensson, A. (2024). ["Rekruttering av leger i Vesterålen."](#) Utposten 2-24

Fosse, A. [Tillit og likeverdighet oppnås ikke med leders dobbeltstemme](#), Dagens Medisin 25.11.2024

9.6 Høringer og innspill

25.04.24 til Helse Nord RHF: Høringsinnspill fra Nasjonalt senter for distriktsmedisin til "Tiltak for å sikre bærekraft i Helse Nord"

10.05.24 Innspill til Nasjonal helse- og samhandlingsplan (NHSHP)

25.06.24 NSDMs innspill på innspillsmøte til stortingsmelding om allmennlegetjenesten

13.09.24 Allmennlegene og totalberedskapen – innspill til stortingsmelding om allmennlegetjenesten

13.10.24 Høringssvar på endringer i spesialistforskriften

13.10.24 Høringssvar – Nasjonal veileder for kommunelegefunksjonen og samfunnsmedisinsk arbeid i kommunen

15.11.24 Høringssvar til Prioriteringer i kommunale helse- og omsorgstjenester

20.11.2024 Innspill til søknadsbasert ordning for rekrutterings- og samhandlingstilskudd i Helse Nord

29.11.2024 Høringssvar til Helsedirektoratets normerende produkter